

Ганна Карась

НЕВІДОМИЙ ТВІР КОС-АНАТОЛЬСЬКОГО

Опрацьовуючи вітчизняні та зарубіжні архіви з метою дослідження музичної культури українців діаспори, натрапляєш на цікаві знахідки. Одна із них пов'язана з творчістю видатного українського композитора Анатолія Кос-Анатольського (1909–1983). Вивчаючи репертуар співаків і вокальних ансамблів діаспори, музичне життя, можемо стверджувати, що творчість А. Кос-Анатольського була особливо популярною як серед виконавців, так і серед слухачів на всіх континентах світу.

Працюючи над систематизацією архіву диригента і музично-громадського діяча Остапа Пицка з Великої Британії, який народився в Станиславові (тепер Івано-Франківськ), який за його заповітом надійшов нещодавно до Івано-Франківського краєзнавчого музею, серед рукописів нами було виявлено солоспів *Казка*. Різні ознаки вказували, що це твір А. Кос-Анатольського, проте треба було зробити точнішу й аргументовану ідентифікацію рукопису.

Найперше ми звернулися до каталогу рукописів архівної спадщини композитора Оксани Мельник-Гнатишин¹, проте такого вокального твору там не виявлено. Дружина композитора, пані Надія Кос, підтвердила автентичність почерку А. Кос-Анатольського, а також адресу його проживання в 1943 р., яка була вказана на титульній сторінці рукопису – Львів, вул. Хмельовського, 15/5.

Отже, сумніву немає, перед нами невідомий твір А. Кос-Анатольського. Та перш ніж дати його характеристику, звернемось до особи Остапа Пицка. Його мистецькій діяльності присвячені книга Мирослави Пінковської² та магістерська робота Тетяни Гушпіт, написана під нашим керівництвом³.

Остап Пицько (1919–2005) народився у передмісті Станиславова Княгинині. У 1930-ті рр. в місті діяли десятки народних хорів. Найвідомішим був хор *Гомін*, яким керував Леонтій Крушельницькій, а також Микола Колесса. На репетиції хору приїжджали відомі Дмитро Котко та Станіслав Людкевич. Остап Пицько співав у хорі *Гомін* з 1934 року. Під час війни, потрапивши до списку ненадійних, під загрозою арешту німцями, О. Пицько покидає рідне місто, яке побачить тільки через півстоліття. Його дорога на захід пролягла через Львів. Незважаючи на війну, місто жило бурхливим музичним і культурним життям, зокрема, вперше за довгі часи, українським. У Львові О. Пицько продовжував свою музичну кар'єру, студіюючи вокал в консерваторії. Однією з перших була зустріч із Миколою Колесою, знайомим Остапові зі станиславівських часів, на той час уже відомим диригентом. Згодом, впродовж довгих років вони підтримували щирі приятель-

¹ *Архівна спадщина композитора Анатолія Кос-Анатольського*: Каталог рукописів / укладач і автор передмови Оксана Мельник-Гнатишин. Львів: НТШ 1998.

² *В молитві і пісні з Остапом Пицьком* / автор-упоряд. Мирослава Пінковська. Київ: Vona mente 2005.

³ Т. Гушпіт. *Мистецька діяльність Остапа Пицка в контексті музичної культури української західної діаспори*: Магістерська робота. Івано-Франківськ: Інститут мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника 2008.

ські стосунки, а зустрілися більше як через півстоліття, коли Маестро святкував своє 90-ліття.

У Львові Остап зустрів відомого хорового диригента Нестора Городовенка, під керуванням якого почав співати у хорі ім. М. Леонтовича та професора С. Людкевича. Свої спогади про ці зустрічі О. Пицко надрукував у лондонській газеті⁴.

Хоч нами не встановлено факти зустрічі О. Пицка з А. Кос-Анатольським, проте можемо припустити, що вони були знайомі. Обставини, за яких потрапив рукопис композитора до О. Пицка, залишаються нез'ясованими.

Свою виконавську майстерність О. Пицко удосконалював на теренах Великої Британії, керуючи хоровими колективами в Ноттінгемі – промислового місті на Середньому Сході Англії. Він служив дяком у місцевій українській католицькій церкві, був диригентом церковного хору, а пізніше впродовж багатьох років чоловічим хором ім. Лисенка (1953–1988). Водночас був і диригентом місцевого жіночого, дитячого хорів, сумівського хору *Сурма*, шкільних хорів *Метелик*, *Червона Рута*, співав у вокальному тріо *Богема*.

В українській музиці ХХ століття О. Пицко постає як митець-патріот, що постійно з хором брав участь в урочистостях з нагоди святкування визначних історичних дат рідного народу; інтерпретатор та пропагандист багатьох хорових творів українських композиторів та духовної хорової спадщини; самобутній композитор, який працював у різних жанрах вокально-хорової музики.

У його архіві, переданому Івано-Франківському краєзнавчому музеєві, багата нотна збірка, яка свідчить про його особисті контакти з багатьма диригентами та композиторами України та в світі. Автограф А. Кос-Анатольського, який разом з О. Пицком «емігрував» до Великої Британії, через 70 років повернувся в Україну.

Автограф композиції *Казка верховини* складає два аркуші нотного паперу (3 сторінки) 23,3x34, виконаних олівцем, а згодом текст наведений чорнилом (можливо, Пицком). Записи на титульній сторінці: посередині вверху наискісний напис: «Казка верховини (Пісня і вальс lente)». Нижче праворуч: «Муз. Льотала. Слова Льотала»⁵. Ще нижче: «Ямна липень 1943» і підпис. Внизу посередині: «Власність А. Кос. Львів, Хмельовського 15/5». Внизу ліворуч: «Всі права застерігає собі автор і композитор. Підпис». Наступні дві сторінки – нотний текст для голосу і фортеп'яно, що складає 83 такти. На другій сторінці запис: «Казка верховини. Муз. і сл.: Льотала. Valse lente».

Поетичний текст:

Чи знаєш ти казку таємну і дивну,
А може це й правда полум'яна
Про кралю чорняву, красуню чарівну
Й її зачароване кохання.
Безтямно кохала миленького вона,
Хоч зовсім не знала хто він і звідкіля,
Він клявся мені, що вірно кохає і тихо їй шептав.

⁴ *Українська думка* (1980/24 квітня).

⁵ Надія Кос стверджує, що цей псевдонім композитор більше не вживав.

«Прийди ще раз в вечірній час, навколо тиша
І нишком сядь ти біля мене на траві.
Я чув у сні нові пісні. Мов, дівчино,
Ну і хочу тихо заспівати їх тобі.
Співатиму про гори, їх чар і красу
Про нашу пристрасну любов.
Ще тільки раз, один хоч раз,
Прийди, дівчино, хтозна чи будем ще колись там знов».

Творчий шлях композитора розпочинається з розважальної музики як автора пісень-шлягерів для вистав театру *Веселий Львів* у 1943 р. Про популярність та визнання А. Кос-Анатольського свідчить повідомлення преси про те, що з вересня місяця «музичне керівництво театру обійняв відомий у наших музичних колах диригент сальонової музики і композитор легкого жанру Анатольський»⁶.

«Пісні-солоспіви» (визначення композитора) супроводжували його протягом всього життя, що є природним для такої творчої особистості як А. Кос-Анатольський. Володимир Конончук встановив, що перу композитора належить більше двадцяти творів, які витримані в вальсовій жанровій моделі⁷. Перші з них були написані в 1942–1943 рр. Свої твори цього напрямку А. Кос-Анатольський писав як у творчій співдружності з поетами-піснярами, так і на власні тексти, що яскраво свідчить не тільки про високу композиторську майстерність, але й про поетичний дар, яким був наділений композитор.

Розглядаючи солоспіви, слова до яких написав сам композитор, В. Конончук припускає, що поетичні тексти у нього виникали одночасно з мелодико-інтонаційним оформленням, настільки взаємодоповнюючим є словесний і музичний рівень зазначених творів. А те, що А. Кос-Анатольський володів неабияким поетичним хистом, дозволяло йому напрочуд тонко відчувати природу чужого слова, його приховані музичні ресурси⁸.

Віднайдений ранній твір композитора продовжує одну з основних тем його творчості – Карпати (верховина, гори), якій А. Кос-Анатольський не зраджував протягом всього творчого шляху.

⁶ *Львівські вісті* (1943/236, 30 вересня).

⁷ В. Конончук. Пісенна творчість Анатолія Кос-Анатольського в контексті становлення розважальної музики Галичини: дис. канд. мистецтв. / Львівська державна музична академія ім. М. В. Лисенка. Львів 2006, с. 97.

⁸ Там само, с. 99.